

L'asbestosi, el mal invisible

Durant dècades l'amiant ha rebut usos molt diversos, tot i els perills que comporta per a la salut. Encara avui milers de persones en pateixen les conseqüències, moltes de les quals sense cobrar les indemnitzacions ni les pensions que els pertocarien. Nous casos d'asbestosi a la seu de Correus de Castelldefels –construïda sobre un antic magatzem d'amiant– han revifat el problema.

En un pis minúscul del centre de Castelldefels (Baix Llobregat) un grup d'advocats informen antics treballadors de Rocalla sobre els drets que tenen si van contreure una malaltia arran de la feina en aquesta antiga fàbrica especialitzada en amiant. És l'oficina de la Plataforma Estatal per la Defensa Jurídica d'Afectats per Amiant, per mitjà de la qual els lletrats del Col·lectiu Ronda informen gratuïtament tothom qui ho necessiti.

El degoteig de gent és constant. Tots els casos són aterridors. Antonio Ortega Aguayo va treballar 35 anys a Rocalla, fins i tot quan va ser absorbida pel grup Uralita i va canviar de nom. Durant 35 anys, “fins el 24 de juny de 1993 –especifica, gràcies a una excel·lent memòria–, que va tancar l'empresa”, va estar en contacte amb l'amiant. Avui té càncer de pròstata i un fort mal d'ossos que relaciona amb la Bell –“la millor màquina cartonera d'Europa”, segons la propaganda– que expedia isòtops radioactius.

L'Ángeles Jiménez va entrar a Rocalla quan encara no tenia 16 anys –“tot i que en teoria no es podia”, reconeix– i fabricava a mà colzes i creus per a empalmar tubs de desguàs. Manipulava l'amiant amb la pell nua, tot i que les operàries es feien unes manyoples artesanalment. Quan va agafar una dermatitis –“era com una sarna que et deixava les mans totalment ensangonades”– el metge de l'empresa li va

donar vaselina i la van traslladar a una altra secció. Andrés Sánchez, després de 23 anys a Rocalla, té dos edemes pulmonars i càncer de gola, però és optimista: “Jo encara ho puc explicar”, diu amb resignació.

Aquestes històries són idèntiques a les de desenes de companys seus, tots amb malalties com l'asbestosi, el càncer de pleura o de gola i problemes als pulmons. Però, lamentablement, quasi ningú no cobra les pensions per invalidesa ni ha aconseguit cap indemnització. El cas d'Ortega és paradigmàtic: quan va tancar l'empresa tenia 58 anys. Llavors li van oferir d'agafar l'atur durant dos anys i després pre-jubilar-se, però això li ha significat perdre fins al 40% de la pensió, i fins ara no ha aconseguit el reconeixement que la seva malaltia és d'origen professional. “Em van robar la salut i els diners”, s'exclama.

Nous casos. El cas dels ex-treballadors de Rocalla era totalment desconegut i segurament hauria continuat igual si fa uns mesos no haguessin començat estranys casos d'asbestosi entre els empleats de Correus de Castelldefels. Llavors es va saber que les oficines s'havien construït sobre un antic magatzem de l'empresa constructora i que el més probable és que no s'hagués buidat tot l'amiant del solar. Alguns afectats van demanar assessorament al Col·lectiu Ronda, l'històric despatx

JOAN CANELA

d'advocats laboralistes i, el mes de novembre proppassat, van convocar una assemblea informativa.

La participació, de més de 250 persones, va superar amb escreix totes les expectatives i va posar en evidència l'herència que Rocalla havia deixat a Castelldefels. Entre les persones malaltes no hi havia tan sols ex-treballadors, sinó també les famílies, que respiraven les partícules de fibrociment impregnades a la roba, i veïns de l'antiga fàbrica. Pràcticament ningú no havia rebut compensacions pels danys causats i la gran majoria ni tan sols eren conscients dels drets que tenien.

Aquesta resposta els va fer decidir a

Oficina de Correus de Castelldefels, construïda sobre el solar on abans hi havia la fàbrica d'Uralita.

crear la plataforma, que ha començat amb una primera etapa d'assessorament per a escatir quanta gent hi ha afectada i fins a quin nivell.

En una segona fase s'iniciaran les demandes per a exigir les pensions per incapacitat laboral —que poden arribar a doblar o triplicar les comunes— i les indemnitzacions per danys i perjudicis a l'empresa.

Però això com pot passar? A Rocalla hi treballaven un miler de persones, a les quals s'han d'afegir els familiars, veïns i més col·lectius com ara els carters actuals. Com és possible que fins ara ningú no s'hagi mobilitzat

per exigir les indemnitzacions i les pensions corresponents?

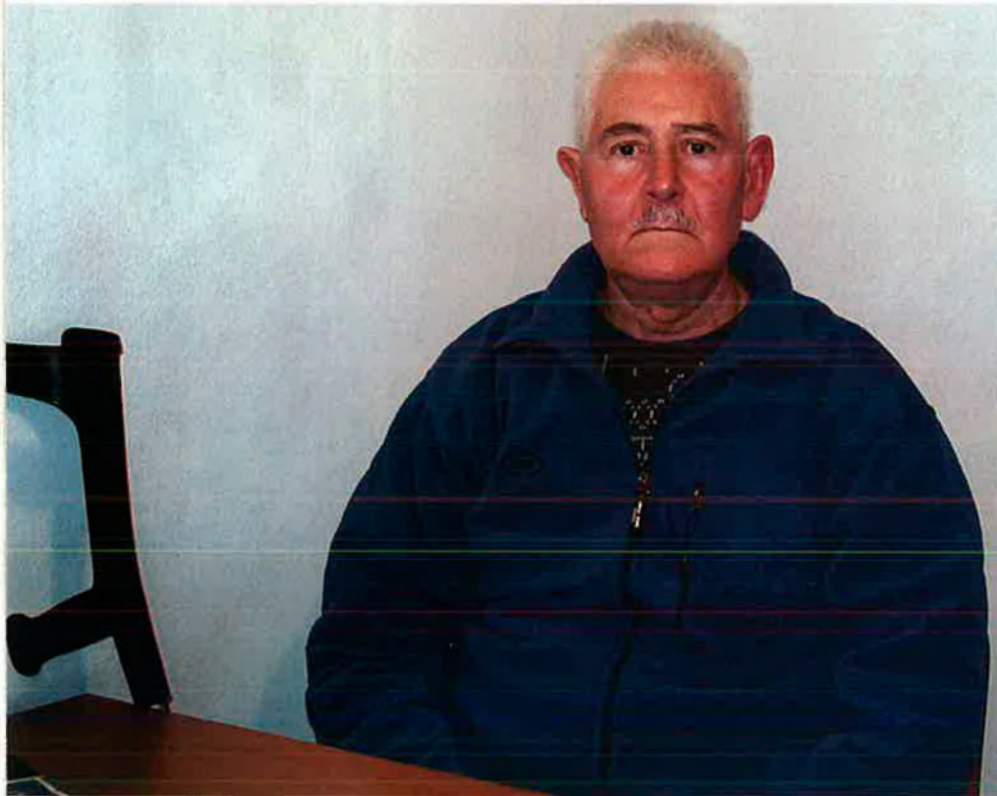
Una primera explicació és la llarga latència de les malalties que causa l'amiant, que pot ser de deu a quinze anys en el cas de l'asbestosi i encara més en el cas dels càncers. A més, l'asbestosi és difícil de diagnosticar.

Jaume Cortés, advocat del Col·lectiu Ronda, afirma que també hi intervé "l'origen molt humil de la majoria d'afectats", que sovint tenen "moltes dificultats" per a embrancar-se en batalles legals o polítiques. Però, segons aquest advocat, hi ha més factors responsables de la situació.

El primer és l'empresa, acusada sovint

d'intentar amagar les evidències del dany que causa la seva activitat. Sobre això hi ha hagut molts rumors; alguns ex-treballadors asseguren que als informes mèdics de la mútua hi havia anotat: "No relacionar amb amiant." Un altre fins i tot afirma haver vist el metge de la fàbrica cremant papers al pati.

Rocalla va ser absorbida per la competència Uralita als anys 80. Eustasio Pérez, cap de premsa de l'empresa, se cenyeix a l'argument que ells sempre han respectat la legalitat. Com que la primera legislació específica no es va aprovar fins el 1992, sembla que abans no tenien cap obligació de fer res, i "tampoc no se sabia exactament el grau

Durant els 35 anys que va treballar a Uralita, Antonio Ortega Aguayo va estar en contacte amb l'amiant. Avui té càncer de pròstata i un mal d'ossos molt fort.

de nocivitat" de l'amiant. Així i tot, explica Pérez, des dels anys 70 Uralita va introduir sistemes d'extracció de les fibres i proveïa els seus empleats de màscara i roba especial.

El paper de la Seguretat Social.

L'altra gran responsable és, a parer de Cortés, la Seguretat Social. Malgrat que hi ha un 100% de reconeixements judicials de l'origen professional de la malaltia, la Seguretat Social encara no ha tramitat d'ofici cap dels casos relacionats amb l'amiant com a incapacitats laborals. El lletrat explica que el que cal fer és molt fàcil, perquè totes les empreses que manipulaven amiant havien d'estar inscrites en un registre. Així doncs, tan bon punt una persona emmalalteix d'asbestosi o càncer de pleura, "és tan senzill com posar el seu nom a l'ordinador i saber si li pertoca aquesta incapacitat".

Per què no ho fa? Ha estat impossible de saber la versió de la Seguretat Social. EL TEMPS no ha pogut localitzar-ne cap responsable de premsa. Per a Cortés podria haver-hi un interès a amagar les xifres, amb la qual cosa es manté l'estat espanyol amb l'índex

més baix d'afectats per l'amiant d'Europa, per bé que durant anys en va ser el principal productor. També hi ha la

motivació econòmica, perquè la factura a pagar seria molt més alta.

Santos Hernández, tècnic de Seguretat i Higiene del Departament de Treball de la Generalitat de Catalunya, creu que més aviat els responsables del descontrol són els períodes tan llargs en què no es manifesta la malaltia: "S'ha de pensar que la majoria d'afectats quan van a l'hospital ja estan jubilats, i llavors ja s'adrecen a l'atenció primària, que no n'especifica el passat laboral". Encara hi ha més complicacions, com ara que el registre d'empreses no es va crear fins el 1984, cosa que exclou la gent que hagués treballat en empreses dissoltes abans d'aquesta data. De totes maneres, reconeix que a l'estat espanyol hi ha una infravaloració de la malaltia laboral.

El 1972 va ser l'any de màxima producció d'amiant a l'estat espanyol. Segons les estadístiques de latència i manifestació de les malalties que causa, el 2007 haurà estat l'any que més morts ha provocat, encara que no n'hi hagi xifres de cap mena. Cada vegada quedarà més poca gent per a rescabalar correctament i menys temps per a fer-ho.

Joan Canela

Amiant: una història polèmica

La principal característica de l'amiant és que no es pot destruir totalment. Per això va ser tan valorat en tota mena de construccions i maquinàries. Però, també per això, les fibres que després es queden als pulmons i als estòmacs per sempre.

Les primeres recomanacions sobre els perills de l'amiant daten del segle XIX, sobretot per als miners encarregats d'extreure'l. En aquella època ja es va descriure l'asbestosi, que es considera cosina de la silicosi.

El 1961 l'asbestosi és esmentada com a malaltia laboral per primera vegada a l'estat espanyol. Però no es considera perillosa fins que no arriba a 175 partícules per centímetre cúbic; aquesta concentració és totalment lesiva. Ja en aquell moment l'amiant estava molt regulat o en procés de ser prohibit a la majoria de països europeus. Portugal, Grècia i l'estat espanyol n'esdevenen els principals productors del continent.

Fins al 2002 no se'n prohibeix definitivament l'ús, i avui dia només són permeses les tasques de *desamiantatge*, en les quals treballen unes 400 persones a Catalunya.

Les conselleries de Treball i Salut de la Generalitat de Catalunya han emprès un projecte conjunt per tal de garantir el tractament sanitari correcte de la gent exposada a l'amiant. En una primera fase, executada enguany, s'ha elaborat un registre d'ex-treballadors d'empreses relacionades amb aquest material. Ara, a final d'any, ha començat la segona etapa, en què es pretén de fer seguiments periòdics de la seva salut.